

S Z E M L E

A KORONCÓI LELET ÉS A HONFOGLALÓ MAGYAROK NYERGE¹

A magyarországi régészeti kutatások újabb s egyre erősödő irányzatának megteremtői elsőrendű kötelességüknek, talán egyenesen főfeladatuknak tekintették és fokozottan annak tartják ma is a magyar szellem, a magyar kezek honfoglalás óta alkotta — a nagyközönségtől, sőt még a szakköröktől sem kellően értékelte — maradványok régészeti felkutatását, megismerését, közlését. Ez természetesen rendkívül nagy szaktudást, roppant gondos és fáradságos munkát jelent. Különösen az eddig még igen hiányosan feldolgozott erdélyi romok ígérenek kétségtelenül páratlan eredményeket. Segítségükkel újabb hatalmas lépéssel hatolhatunk be a középkori magyarság eddig jó részt csupán az írott forrásokból jól-rosszul megismert s csak lassan-lassan »nyugatiasodó« anyagi, majd később szellemi műveltségébe is. A középkor magyarja már hosszú, évezredek fejlődés »eredménye«. Középkori őseinket igazán helyesen csak etelközi és honfoglaló elődeinek megismerése után értékelhetjük.

László Gyula egyik újabb és terjedelmes tanulmányában¹ először a Koroncón (Győr megye) feltárt honfoglaláskori női sírt ismerteti. A sír leletei alapján tisztázza a honfoglaláskori magyar női ruhaviselet néhány jelentős részletét. Nagy körültekintéssel összegyűjtött régészeti, néprajzi, művelődés-, művészettörténeti és más adatokra támaszkodva megállapítja a honfoglaláskori fémdíszes ingnyakak egyik válfajának használatát. Ötletesen következtet a fémdíszes ingnyaknak jobb karon való, első tekintetre csupán jelentéktelen rendellenességnek látszó, elhelyezkedéséből a honfoglaló magyarság hitvilágának akkor még teljes erejű virágzására. A lábfej körül nyugvó félgömbös fejű lábbeli-veretektől a felkunkorodó arcú csizma viselését állapítja meg. Ez vagy az ehhez hasonló alakú nemez, illetőleg bőr fél- és egész csizma a középpásziai lovasnépek többségének körében ma is használatos. Nagyszerűen megakadályozza ugyanis a kengyelnek vágtaázás közben előcsúszását (Talán szintén ez magyarázza a csizma-sarkok elterjedését is).

A sírban talált lószerszámdíszek, szíjvégek, bronzcsattok, szeges bronz és fára szegzett ezüst veretek, kengyel, zabla alkotják a koroncói női sír leletanyagának e mű szemszögéből nézve legértékesebb csoportját. A koroncói magyar nagyasszonyt, az akkori magyar hitvilágnak megfelelően, nyergestől — lószerszámától temették el. Csontváza mellől előkerült bronz és ezüst veretek, fém lószerszám-maradványok bizonyítják ezt. A fa alkatrészek nagyobb fele és a különféle szjjak természetesen elkorhadtak, elrothadtak az idők folyamán. A fém-maradványok továbbra is megtartott eredeti helyzetének rögzítése, ezek nagyon gondos és a legjelentéktelenebbeknek látszó körülményekre is kiterjedő megfigyelése, valamint a szerző szigorúan fékentartott képzelete azután betöltötte a közöttük támadt hézagokat. Az adatok lelkiismeretes és részletes előadása, teljesen hihető és biztos összeállítás után előttünk áll honfoglaló őseink nyerge és lószerszáma. A már megismert, úgyszólván a legkisebb szerkezeti eleméig tisztázott és megközelítő szabatoságú méretéig körvonalazott magyar nyereg ezután még további kutatási lehetőséget nyújt a szerzőnek. A belsőázsiai közép-népvándorláskori nyergek segít-

¹ *A koroncói lelet és a honfoglaló magyarok nyerge.* Archaeologia Hungarica. XXVII. A Magyar Nemzeti Múzeum Barátainak Egyesülete számára készült külön kiadás. Budapest, 1941. Nagy 8-r. 106 l. +1 lev. 20 mell.

ségével, a sokaktól sokáig helytelenül értelmezett s hasonlóképpen csak darabjaiból összeállított honfoglaláskori soltszentimrei magyar nyereggel együtt igen szorosan kapcsolódik Eurázsia nyergeinek alakkincséhez és fejlődéstörténetéhez is. László Gyula rámutat továbbá a *hiányos* lovastemetkezéssel és a nyeregnek a sírbeli helyével kapcsolatban az azt előidéző, már akkor is nagyon ősi s nagyon mélyértelmű szokáscsoportra. Ezek a régészeti adatok is igazolják a magyarságnak az e hazába hozott sáman hitét.

A magyar nyereg honfoglalástáji kapcsolatainak megvilágítása után László ismerteti a nyereg előzményeit (szkíta-avar kor), későbbi történetét s ez utóbbihoz számos adatot, irányelvet közöl. Ezekből nyilvánvaló, hogy a tisztán keleti származású nyergünk a kezdődő nyugatiasodás után tovább élt sok tekintetben jóval kezdetlegesebb indogermán nyereg mellett. Sőt azt, legalább is hazánkban, jelentékenyen átalakította. Akkor igen kedvelték, még a lovagkor különleges követelményei ellenére is. Később, az újkorban még nagyobb szerephez jutott.

László Gyulának az utolsó percben sikerült a már majdnem teljesen eltűnt ősi nyergesipar eszközeit, készítési eljárásait és körülményeit megfigyelnie s szabatosan leírnia.

László Gyulának ez, a többi nagyon jelentős dolgozatához szorosan kapcsolódó tanulmánya is a régészeti kutatás legújabb irányzatát képviseli. Az összes előbbiektől eltérően és valójában csak *Pósta Béla* megkezdette s korai elhunytá óta eltelt alig másfél évtizede megizmosodott irányzat a leleteknek úgyszólván egyedüli alaktani vizsgálata helyett a legszélesebb régészeti, néprajzi, embertani, nyelvészeti, művelődés-, művészettörténeti kapcsolatokra, ugyanakkor a tárgyak görcsövi, természet- és vegytani, egyszerűen minden lehető szemszögből végrehajtott vizsgálatára támaszkodva többé már nem csupán osztályoz és nemcsak a tárgy külsejét, alakját, a tárgyat magát nézi. Ellenkezőleg, annak a tárgyak összességében szervesen elfoglalt helyét figyeli meg. Az ekként, minden oldalról lehető legélesebben megvilágított lelettárgyak többé már nem élettelenek. A kutató kezek szerető gondoskodása nyomán feltámadnak, életre kelnek: elmesélik készítésük történetét, felfedik a készítésüktől alkalmazott eljárásokat. Ezek révén pedig a legelső keletről jött lovasnéptől elkezdve a szittyákon, kúnokon, honfoglaló magyarokon, besenyőkön és más népeken keresztül eljutunk a mai magyarság és egyúttal a keleteurópai meg az eurázsiai gyűrődés-övezeten, attól északra meg keletre lakó s a jövőben mind nagyobb jelentőségre emelkedő turáni-népek lelki- és szellemi világához. Csodálatos, és az „európai“ szellemi meg tárgyi műveltségre igen nagy mértékben ható, eddig még nem is sejtett szépségű és távlatú világ tárul mit sem sejtő vagy éppen rosszul tájékozottatott szemünk elé. A hasonló újabb kutatások egyre világosabban láttatják a turáni lovasműveltségnek ősidőktől majdnem szakadatlan hatását és az eddig feltételezetteknek éppen az ellentéte bizonyul be kétségtelenül. E műveltség ősisége és igen nagy ereje felettébb sokáig megőrizte hamú alatt szunnyadó paraszát.

Ugyanezek a régészeti és néprajzi eredmények bizonyítják egyúttal mai hatalmát is. A kereszténységnek, lámáizmusnak, buddhizmusnak, mohammedánizmusnak erőszakkal vagy anélkül megnyert turáni népek lelkivilága az óriási ellenhatások ellenére is még igen sok ősi (sámáni) elemet őrzött meg. Ez pedig — ha tudattalanul is — Magyarországtól Grönlandig, Nippontól Lappföldig ma is összefogja őket.

László Gyula e munkája alighanem elindítója egy ilyen új szempontú tudományos kutatásnak, mely ennek az érdekes kérdésnek újabb és újabb részleteit világítja meg.

Ferenczi István